

Faunasterfte door het verkeer in de Alblasserwaard

door D. A. Jonkers en W. Jongejan

Jaarlijks worden in ons land vele honderdduizenden dieren doodgereden. Het zijn niet alleen de grote drukke wegen waar verkeersslachtoffers vallen. Ook op minder bereden wegen, waarvan duizenden kilometers in Nederland voorkomen, eist het verkeer veel dierenlevens.

Op een drietal wegen van dit type, liggend in de Alblasserwaard, noteerde de tweede auteur van 1976-1981 tijdens werkdagen alle dieren die hij dood op de weg vond.

De route Zouwendijk (5 km) is de verbindingsweg tussen Meerkerk en Ameide. Aan één zijde is verspreide bebouwing met daar achter het polderland; de andere zijde wordt begrensd door de rietlanden van het Zouwegebied. Het gecontroleerde traject Lekdijk (7 km) is het deel tussen Sluis en Nieuwpoort. Het grootste deel grenst vrijwel direct aan de rivier, een klein stukje ligt tegen een uiterwaard met moerasjes aan. De ruilverkavelingswegen (18 km) tenslotte liggen tussen Meerkerk en Nieuwpoort, tussen de graslanden. Langs de wegen is hier en daar wegbeplanting, een bosje of een boerderij te vinden. Over de gehele periode 1976-1981 werden 64 verschillende vogelsoorten met een totaal van 1294 exemplaren gevonden.

Voor de zoogdieren en amfibieën waren deze getallen resp. 14-520 en 6-5011 (tabel 1). Omgekeerd per traject betekent dit dat jaarlijks per kilometer op de Zouwendijk 13 vogels en 4,4 zoogdieren worden doodgereden. Op de Lekdijk zijn deze getallen 10 en 3,3 en op de ruilverkavelingswegen 4,7 en 2,4. Het grootste deel van de vogelslachtoffers kan worden gerekend tot de broedvogels uit de omgeving van de trajecten. De jaarlijkse sterfte is niet van dien aard dat hiervan enige invloed mag worden verwacht op de populaties. De meest talrijk gevonden soorten als Wilde eend, Waterhoen, Meerkoeit en Huismus vallen in een categorie die ook tijdens andere onderzoeken als frequente verkeersslachtoffers werden gekarakteriseerd (HODSON AND SNOW 1965, JONKERS EN DE VRIES 1977). Een aantal opvallende vogelsoorten mag niet onvermeld blijven. Roerdampen worden niet vaak gevonden.

Gelukkig is het aantal klein zodat er nog geen maatregelen genomen hoeven te worden (GEUZE 1974). Waakzaamheid op die plaatsen waar de weg langs het broedbiotoop loopt blijft echter geboden. Van de uilen valt het relatief grote aantal Steenuilen op. De soort wordt veel doodgereden. 's Nachts kan men vaak Steenuilen zittend op wegen aantreffen. Vermoedelijk profiteren zij van

de warmte-uitstraling en van de gewonde dieren op de weg. Dat er ook Bosuilen zijn gevonden is niet zo vreemd. Zij jagen op insecten die boven de weg goed zichtbaar zijn en kruisen hiertoe regelmatig het wegdek (FINNIS 1956, PIENAAR 1968).

Op de ruilverkavelingswegen waar vaak met hoge snelheden wordt gereden vond regelmatig de confrontatie Haas-auto plaats. De aantallen slachtoffers zijn hier aanmerkelijk hoger dan op andere trajecten. Ofschoon er in 1980 en 1981 een veldmuizenplaag in de Alblasserwaard heerste was het aantal dode exemplaren gering. Bosspitsmuizen werden daarentegen meer gevonden.

Bijzonder zijn de vondsten van vleermuizen. Deze dieren worden zelden als verkeersslachtoffer vermeld (SAINT GIRON 1981). De grote aantallen

Doodgereden egel (foto: R. van Beek).

Tabel 1. Overzicht van de gevonden dierslachtoffers op de gecontroleerde trajecten van 1976-1981

	A*	B*	C*		A	B	C		A	B	C
Fuut	1	-	-	Koperwiek	2	1	-	Ree	1	-	-
Roerdomp	1	1	-	Merel	16	34	8	Haas	6	8	136
Wilde eend	43	14	103	Tapuit	-	2	3	Bunzing	7	9	1
Knobbelzwaan	-	-	1	Paapje	1	1	-	Wezel	2	2	3
Buizerd	-	-	1	Gekraagde roodstaart	-	1	-	Hermelijn	5	-	2
Torenvalk	-	-	5	Roodborst	24	15	1	Beverrat	1	-	-
Patrijs	-	-	8	Kleine karekiet	7	-	-	Bruine rat	13	13	28
Fazant	5	4	9	Bosrietzanger	1	-	-				
Waterhoen	23	8	49	Rietzanger	19	3	-	Egel	17	43	14
Meerkoet	21	23	49	Spotvogel	6	3	1	Mol	21	18	24
Scholekster	-	1	1	Zwartkop	6	3	1	Veldmuis	1	-	5
Kievit	1	-	65	Fitis	8	2	1	Rosse woelmuis	1	-	-
Grutto	-	-	3	Tijftjaf	16	4	-	Bosspitsmuis	52	16	11
Zilvermeeuw	-	-	2	Grauwe vliegenvanger	2	-	-	Muis spec.	-	1	3
Stormmeeuw	-	-	2	Koolmees	9	4	1	Laatvlieger	1	-	-
Kokmeeuw	-	2	34	Pimpelmees	3	11	2	Dwergvleermuis	-	2	-
Houtduif	4	2	5	Matkopmees	2	-	-	Kat	14	23	15
Waterral	2	1	-	Boomkruiper	-	1	-				
Turkse tortel	1	3	-	Rietgors	6	-	1	Groene kikker	116	366	105
				Groenling	1	1	2	Bruine kikker	22	35	27
Steenuil	-	-	11	Putter	3	-	2	Rugstreeppad	-	8	3
Bosuil	2	3	3	Kneu	3	1	11	Pad	428	3631	140
Ransuil	1	-	-	Vink	1	-	-	Grote water-			
Gierzwaluw	-	4	-	Huismus	64	169	34	salamander	-	12	-
Veldleeuwerik	-	-	7	Ringmus	-	8	4	Kleine water-			
Boerenwaluw	15	21	28	Spreeuw	24	27	-	salamander	3	109	-
Huiszwaluw	-	1	-	Zwarte kraai	-	-	3				
Graspieper	-	1	5	Kauw	2	-	-				
Witte kwikstaart	4	3	7	Ekster	-	1	1				
Winterkoning	13	6	-	Vlaamse gaai	1	-	-				
Heggemus	1	1	-	Postduif	-	1	5				
Grote lijster	-	-	1								
Kramsvogel	1	2	1								
Zanglijster	11	14	-								

* A = Zouwendijk

B = Lekdijk

C = ruilverkavelingswegen

verpletterde amfibieën liegen er niet om. Beschermende maatregelen op de plaatsen waar zij massaal oversteken, liggen voor de hand.

Behalve de in tabel 1 vermelde diersoorten zijn ook altijd de soorten en aantallen insecten, slakken en wormen bijgehouden die het verkeersgeweld niet overleefden. Het zou te ver voeren ze allemaal op te sommen. Wij willen ermee volstaan de meest talrijk aangetroffen soorten te vermelden. Van de vlinders waren dit Wilgehoutrups 53 ex., Kleine Vos 45 ex., Koolwitje 133 ex. Verder werden gevonden 134 hommels spec., 520 Bruine naaktslakken en 56 regenwormen. De getallen zijn een fractie van de werkelijke aantallen slachtoffers. Veel insecten blijven steken in de grill of radiator van de auto's. Ook worden zij door de (zij-)wind weggeslingerd en is hun verdwijnsnelheid hoog.

Hermelijn (tek. M. J. C. Kolvoort).

Het onderzoek toonde aan, dat - ondanks de lage verkeersfrequentie - jaarlijks in dit deel van de Alblasserwaard een grote verscheidenheid aan diersoorten door het verkeer wordt gedood.

Adres van de schrijvers:

GERAADPLEEGDE LITERATUUR:

- FINNIS G., 1956. Bird casualties on roads. Bull. Bird. Orn. Club 76: 150-152.
- GEUZE, J. J., 1974. Verkeersslachtoffers onder roerdompen. Het Vogeljaar 22 (6): 933.
- HODSON N. L., 1965. The Road Deaths Enquiry 1960-1961. Bird Study Vol. 12: 90-98.
- JONKERS D. A., VRIES G. W. DE, 1977. Verkeersslachtoffers onder de fauna. Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels, Zeist.
- JONKERS D. A., JONGEJAN W., 1982. Faunasterfte door het verkeer in het oostelijk deel van de Alblasserwaard. In prep.
- SAINT GIRON M. C., 1981. Notes sur les mammifères de France. XV Les Pipistrelles et la circulation routière. Mammalia Tome 45 (1): 131.